

SZÁMADÁS

ELŐZMÉNYEK

2014. január elseje. 17 óra körül. Kezdem írni ezt a „könyvecskét”. Gondolata már régebben megszületett bennem, de létrehozásához csak most jutottam. Egyrészt éreztem, hogy itt az ideje hátratekinteni, kiértékelni eddigi éveimet, másrészt egy csomó más feladat fékezte e cselekedet elkezdését. Az első dolgot formailag támogatta az a tény is, hogy a körülmények a szlovák részben kikényszerítettek egy tizenharmadik kínálatot – ami a magyar részben hiányzik. A fékező feladatokhoz meg az utóbbi hetekben főleg az új notebookunk üzembe helyezése tartozott. (Mellesleg: az is sok élményt hozott számomra...)

Úgy érzem: ez a „számadás” nem lesz könnyű... Érzésemet alátámasztja a 45. évi érettségi találkozónk is. (Láttam: majdnem mindenkinek gondot okozott egy értékelést létrehozni. Néhányan nem is voltak rá képesek, néhányan meg egy nagy csomó apróságba fulladtak.) Az elmúlt sok sok év azonban elég indok egy ilyen dolog időszerűségéhez.

Én nem akarok sok sok apróságba bocsátkozni. Megpróbálok jelentősebb „útkereszteződéseket” feltüntetni, és értékelni.

Felfedéseim mozgatója továbbra is a régi célom:

- ha olvasóm is átélt ilyesmit, akkor lássa, hogy nem volt egyedül,
- ha nem, akkor meg okulhat belőlük.

Továbbá: kissé megakadályozni, hogy a múlt történései hamar elfelejtődjenek. (Másképpen megfogalmazva: nem azt akarom, hogy valaki irigykedjen, esetleg sajnálkozzon.)

A KEZDET

Mondhatnám, hogy első éveim nem jelentősek, mivel ezekre a gyerek nem emlékszik.

Mostani meglátásom azonban egészen más!

Jelenleg, évtizedek után, az a meggyőződésem, hogy az akkori körülmények nagyon meghatározók voltak!

Azokat a körülményeket most itt nem írom be, megtalálhatók az előbbi, régebbi könyvecskéimben.

Némelyek magyarázata azonban ide kívánczik:

Családunk legjelentősebb meghatározói (tudás, szorgalom, becsületesség, viszonylagos gazdagság, jó „gyökerek”) összefonódnak.

(Mivel a politikai háttér, az erkölcs, és az értékrendszer megváltozott, az említett meghatározók előnye, és hátránya is változott. Némely dolgok kidomborodtak, mások ellaposultak. Pozitív, és negatív irányban is.)

Ma ezt (röviden) így látom:

Családunk sok mindent tudott.

- Ez hozzám tartozóimat egy bizonyos pozícióba helyezte, ami rám is hatott.
- A tudásból én is sokat megtanultam, ezzel én is egy bizonyos pozícióba kerültem. De nem csak átvettem a tudás egy részét, hanem rászoktam, hogy később magam is újabb és újabb tudást szerezzek.

A tudás egy adag biztonságot, tartalékot jelentett. Jutalmai azonban általában lassan fejlődtek ki. (Az ok: a társadalom most ellátja a buta, csak felhasználói képességgel ellátott embereket is, akik így a tudást csak ritka kritikus helyzetek fellépte esetén értékelik.)

- A tudás azonban hátrány is. Az ember sokat lát, sokat bosszankodik, sok lesz a gondja. Több időt és energiát is vesz (a buta lustákhoz képest). (Például, főleg régebben, mi majdnem mindent magunk csináltunk. És sokszor – mihelyt észrevettünk egy kis hibát. Zokni stoppolás, csatorna festés, gyomlálás, ...)

Gondolom: a következő lapokon majd még sokszor alátámasztom ezt a témát – más példákkal is.

Családunk szorgalmasan dolgozott.

- Ez megint hozzájárult a már említett pozícióhoz. Úgy a hozzám tartozók, mint az én esetemben is.
- Nem tiszta szégyenérzés akadályozott abban, hogy elhúzzam magamat a munkáktól, és úgy könnyebben éljek, – hanem egy bizonyos fajta büszkeség, hogy én azt a munkát tudom, és győzőm végezni.

Visszanézve: ez nekem több hátrányt hozott, mint előnyt. (Gondolom: a

többi feltétel alakulása miatt...)

Családunk becsületesen élt.

– Érvényesek az előbbiek...

Viszonylagos gazdagságban éltünk.

– Nagyon viszonylagosan!

Egyrészt: nem éhezünk, és a legszükségesebbeket nem nélkülöztük.

Másrészt: mindezért keményen megdolgoztunk, ingyen, könnyen nem kaptunk semmit, sőt! – a politikai események megfosztották családunkat munkája eredményének nagy részétől! (Ez a rablás a mai időkig folytatódik...)

„Jó gyökerek”, jó egészség.

– Ez egyrészt szerencse, másrészt az okos, józan életmód következménye.

Összegezve:

– **A kezdeti körülmények meghatározták az utamat, azonban nem tudom állítani, hogy számomra egyértelműen pozitívak voltak...**

(Így látja ezt Anyu is [a családra vetítve] – aki jelenleg már a 86. évét tölti.)

Nem mintha e jellemzők egymagukban nem lennének pozitívak, hanem: abnormális a rendszer, melyen belül működhethének...

Ez ellen én azonban (életem első éveiben) vajmi keveset tehettem...

(Sőt – akkor ezt még nem is láttam, nem is láthattam...)

„KISISKOLA”

E kilenc évre tizenegy „keresztelkedést” számoltam össze (egy szuszra).

Anyu családja.

Szüleit, testvéreit kitelepítették.

Én akkor azt a hiányt nem éreztem. Most azonban határozott nézetem, hogy az a tény is nagyon negatívan befolyásolta, befolyásolja családunk életét, és az én életemet is. Itt nem csak arra kell gondolni, hogy így évekig nem szórakoztattak, nem vettek nekem ajándékokat, nem adták/adhatták át tudásukat, hanem arra is, hogy Anyunak sem segíthettek, hogy esetleg munkába álljon, pénzt keressen. És természetesen munkával, pénzzel, de még szép szóval sem segíthették a családot.

Anyuék nagyságát mutatja, hogy nem panaszkodtak, legalábbis előttem nem. Nem idegesítettek ezzel a dologgal sem.

Testvérek.

Közben szaporodtunk.

Ebben szerencsém volt. Kati testvéremnek nagyon jó a természete. Nyugodtan játszadoztunk. Nem ellenkezett, nem nehezítette életemet.

Építkezés.

Nagyszüleimnél négy felnőtt egy szobára – kissé sok volt. Ráadásul a mi gyerekes családuk szomszédságában...

Kezdtünk tehát építkezni. Kevés pénzzel, sok saját-, és ismerős-munkával.

Ennek lelki előnyét, és anyagi hátrányát látom:

– Sok minden újat tanultam, és továbbra is hasonló módon éltem, mint azelőtt.

– De: egy csomó pénzt, és energiát megspóroltunk volna, ha kiutaltak volna számkra egy bérházi lakást!

(Már itt is megmutatkozott az előbbiek negatív oldala. Márminthogy hogy Apu nem volt sem proletár, sem talpnyaló, meg hogy kitartott magyarsága mellett.)

Lucsivna.

Megbetegedtem. A harmadik és negyedik osztály egy részét a tátrai gyógyintézetben töltöttem. Nagyon szép környezetben, elsőrangú gondozásban.

– Előnye: megtanultam másképp, érettebben látni a világot; egészen önállóvá váltam; és megtanultam szlovákul. Mellesleg: nagyon sok szépet láttam, és sok újat tapasztaltam.

– Hátránya: hosszú időre távol kerültem a családtól.

Ezt az időszakot nem tartom sem érdememnek, sem bűnömnek.

Nézetem: a túlnyomó többséget az ilyen körülmények kiforrottabbakká teszik.

Magyar iskola.

Visszatértem után Lucsivnáról – szüleim megemlézték, hogy ha akarom, mehetek szlovák iskolába is... Gondolom, azt hitték, hogy nehéz visszaállni az eredeti környezetbe... Ezt támasztja alá egyik tanítónénim megjegyzése is: hogy számolhatok szlovákul is (a táblánál). Érdekes – nekem nem voltak ilyen nehézségeim...

Maradtam tehát a magyar iskolában.

Földművelés.

Az új helyre, új házba költözésünk után is megtartottuk és műveltük földünket.

– Előnye: ez segítette megélhetésünket; majdnem mindennapi testedzést jelentett; és láttam a hasznos munka eredménnyé válását.

– Hátránya: más gyerek többet futballozott...

Életrend.

Szilárd szabályok között éltünk. Tisztálkodás, rendcsinálás, ...

Táplálkozás ésszerűen, szabályosan a megszokott időpontokban.

Kelés, lefekvés rendszeresen, időben.

Nekünk gyerekeknek este nyolckor már az ágyban volt a helyünk.

Eredmény: nem lézengtünk nappal nem kialudva, unatkozva, tanácstalanul...

Ez is egy pont, amit manapság nagyon hiányolok a családok életében, és meggyőződésem, hogy nagyrészt ez az oka a jelenlegi butaságoknak, gyenge eredményeknek.

Halálesetek.

Múltak az évek, és sajnos ez a jelenség is felbukkant...

Előbb nemsokára megszületése után legkisebb testvérünk, majd apai nagyapám, utána meg az Apu egyik testvére.

Én ezeket akkor viszonylag könnyen átvészelttem. Talán azért is, hogy még fiatal voltam; testvérünkre meg még nem szoktunk rá – lévén még csak pár napos, ráadásul az ikre megmaradt; nagyapámtól, az Apu testvérétől meg akkor már külön éltünk, és főleg: Apu, Anyu maradtak...

Televízió.

Ez a dolog más jellegű, mint az előbbi pontok. Lehet, hogy ha később születtem volna, akkor már nem is sorolnám ide. Annak idején azonban a mi számunkra a TV még különlegesség volt.

Úgy emlékszem hetedikes voltam, mikor átléptük a nincs/van határt.

Akkor ez sokkal jelentősebb volt azért is, mert műsorra az értékes alkotások kerültek (nem pedig hülyeségek, reklám, ...). És azért is hogy nem voltak a mai utazási lehetőségek sem – így az ember a TV-n keresztül sok érdekességet, sok újat láthatott, tanulhatott.

Útelágazást jelenthetett volna (számomra is), azonban az én esetemben inkább Apu munkája és a technikai könyvek hatottak. Gépész lettem. [Erről jutott eszembe: a pontok közé Aput, a családtagokat is besorolhatnám...

Meg mondjuk apai nagyapámat is, aki annak ellenére, hogy nem volt értelmiségi származása, mégis értelmiségi szokásokkal, tudással, viselkedéssel rendelkezett. (Amit én annak is tulajdonítok, hogy az iskolában, a régi, az igazi tanítók közt forgozódott.)]

Matematika, fizika.

A számtan tágabb családom körében senkinek sem okozott gondot, de valami kitüntetett helyet sem foglalt el. Ötödikes voltam, amikor egy házi feladatban tévedtem?, vagy elnéztem? valamit, és ha jól emlékszem: négyest kaptam rá. Ez a tény egy pillanatra megállított, elgondolkoztam rajta, és ... azóta tartottam a matematikát barátanak. Ironikusan hat, ha leírom: azért, mert azt nekem soha sem kellett tanulnom...

Osztálytársaim valahogy összekötöttek a számtannal. Az igazság azonban az, hogy lényegében nem foglalkoztam vele. Ez talán kár, azonban hiányzott hozzá mondjuk egy matematikus szülő.

E tény ellenére még a kisiskola végén is nyitva maradt ez az út is, Simon Tibor matematikusunk – fizikusunk edzéseinek köszönhetően. (Jó formába hozott.)

Fizikából gyengébb voltam mint számtanból. Annak ellenére, hogy a fizika területéről is sok információm volt – olvasmányaimnak köszönhetően. Azonban ez is elég volt az iskolai követelményekhez. (Itt talán arról volt szó, hogy nem volt aki „meglőkött” volna, hogy jobban észrevegyem az összefüggéseket a rendszerben. Viszont volt a csomó [mondjuk földművelési] munka, ami nem hagyott több időt bolyongani az elméleti területeken.)

Könyvek.

Azokban az években mindent olvastam, ami csak a közelembbe került.

És... nekünk sok könyvünk volt... Ráadásul még a könyvtárba is kezdtem járni.

Szerencsémre mindjárt a kezdetkor jól megtanultam olvasni.

(Ezt a mai napig is előnynek tartom. Egy 300 – 400 oldalas szakszöveg áttanulmányozása három nap alatt jegyzetkészítéssel együtt sem okoz gondot.

Mellesleg, ez az egyik fő tanulási stílusom is – fokozatosan tömöríteni az anyagot.)

[És ennek az ellenkezőjében látom a mai fiatalok butaságának is egy fő okát. Nem olvastak időben eleget, nehezen, lassan megy nekik, ennek folytán nem képesek könnyen, gyorsan, tanulni sem.]

Még egy kapcsolódó megjegyzés: Hova tovább divatos: nem tanulni az egész összefüggő adagot, hanem megkeresni a szükséges részt, és azt felhasználni. Nézetem: az így gyorsabb, könnyebb, viszont sokkal sekélyebb, és később sok negatív következményt húz maga után.

Összegezve:

A kilencedik évfolyam elvégzésekor már volt két „keresztződés”, ahol letérhettem volna máshová:

– Összpontosíthattam volna erősebben a matematikára. (Lehet, hogy többet elértem volna, mint a gépészettel. De ha nem is, életem sokkal könnyebb lett volna.)

– Mehettem volna szlovák iskolába. Feltételezve, hogy hasonló munkakedvem, és hasonló tanítóim lettek volna, valószínűleg sokkal nagyobb karriert futottam volna be. E lehetőség nem választását azonban nem bánom. A magyar nyelv plusz tudása a mai napig szélesebbre nyitja az információk kapuját (hisz Szlovákia kisebb és kevésbé ambíciós ország, így itt kevesebb a publikáció), sőt bizonyos rugalmasságot ad a cseh, de még például az angol szövegek értelmezésekor is.

És újra egy kis ironia (?): nélküle ezt a szöveget sem írnám...

Tehát:

– **Úgy néz ki, hogy életem második nagy szakaszának végén az irányválasztási tényezőknek még nem volt kritikus hatásuk. Még nem volt semmi sem elrontva.**

(Csakhogy... átvivődtek a jövőbe...)

KÖZÉPISKOLA

Most kissé tétováztam. Először gimnáziumot akartam írni. Azonban rájöttem, hogy ez is egy „útkereszteződés”. Akkor már olyan meggyőződésemm volt a gépészet, hogy számításba csak a gimnázium, és az ipari jött. Az akkori választáskor csak azt láttam, hogy a gimnázium helyben volt, az ipari meg messze, Kassán. Választottam tehát az elsőt. Határozatomat az is támogatta, hogy a „gimnázium” csak három éves volt, míg az ipari négy.

Visszatekintve ezt a választást jónak látom. Helyesnek. Habár ellene szól az, hogy tapasztalatom szerint megint jóval könnyebb lett volna a dolgom a főiskolán, és egészen biztosan nagyobb karriert is futottam volna be. Viszont a gimnázium után sokrétűbb lettem, nagyobb áttekintésem lett, hajlékonyabb a gondolkozásom.

Artek.

Artek reprezentatív üdülőhely Ukrajnában, a Fekete tenger mellett.

Hogyan kerül ide? ...

A história még az előző fejezet idejéhez kapcsolódik. Akkor azonban nem látszódot jelentősnek.

Úgy nézett ki, hogy jutalomként engemet küldenek oda a kisiskolából. A dolgot azonban egy tanító túlkombinálta. Az eredmény: nem mentem oda.

– Lehet, hogy az ottani fényűzést látva lelkes híve lettem volna az orosz szocializmusnak (ami nagy pozíciókhoz, nagyobb jóléthez vezetett volna).

– Ottani létem vezetve lett volna életrajzomban, ami újra a nagyobb karrierhez vezetett volna.

E nagy dolgok mellett van ennek a keresztútnak egy kisebb, de ide vonatkozó hatása is. Nem voltam ellene, de nem is rajongtam az orosz nyelv iránt. Lehet, hogy ez is másként alakult volna...

Nyelvek.

A gimnázium idején: magyar, szlovák, orosz. Elég... És mégsem elég!

Három nyelv a mennyiségre nézve elég. A választékot nézve azonban egy karrierhez kevés. A magyar és a szlovák kis nép nyelvei, nem világnyelvek. Az oroszot többen beszélik, viszont:

– például most a többség nem sokra megy vele,

– ha annak idején politikai okokból nem nyomták volna az oroszot, hanem angolt tanultunk volna, akkor most értenénk az angolokat, de az oroszokat is, mivel nekik az angol volt a második nyelv.

A gimnázium szintjén a témához még másik két dolog kapcsolódik:

– Nálunk az idegen nyelvet nem jó módon tanítják.

– A nyelvtanulást direkt akadályozták. (A németet, és a technika alapjait egy időpontra rakták be az órarendbe, és nekünk, nem humán szakra készülőknek kötelező-

vé tették az utóbbit.)

Ismétlődés.

A középiskolán is folytatódott a matematikához és fizikához kapcsolódó viszonyom. Azzal a gyöngítéssel, hogy mivel szaktanítójuk faluról vonatozott be, nem volt ideje, így elmaradtak az edzések, velük együtt meg a nagyobb fejlődés, az igazán kimagasló eredmények. (Utólag nézve az esetleges inspiráció is – e másik út felé.)

Választás.

Az érettségi előtt már ki kellett választani – merre megyünk tovább. Számtantanítónk buzdított a matematika felé, én kitartottam a gépészet mellett. Hogy melyik városba? – azt nem tartottam a szakma szempontjából fontosnak. Határoztam tehát a vonatmenetrend szerint. Választottam a közelebbit.

Összegezve:

E harmadik szakaszban szintén két helyen térhettem volna más útra:

– Önszorgalomból, esetleg magánúton angolt, esetleg németet kellett volna tanulnom! No nem jöttem rá. Nem volt bizodalmam, hogy az majd egyszer meghozza a gyümölcsét... (Családi segítség sem volt. Senki sem beszélt aktívan „idegen” nyelvet. Sőt, idegen nyelvként csak a németet fogták föl [ami engem aztán a főiskolán nem a legjobb választásra irányított...].)

– Mai tapasztalattal nézve lehetőség kihagyás volt, hogy szakmaválasztáskor nem gondolkoztam legalább még az elektrotechnikáról is. (Hamarább és mélyebbre vezetett volna a számítástechnikához, ami manapság keresett szakma.)

[Apu még említette a bányamérnöki kart – lehetett valami információja...

Meg az atomfizikát – parancsnoka sógora Dubnában dolgozott. (És Csehországot.)]

Már főiskolás koromban eszembe jutott még a mikrobiológia – ahhoz azonban azelőtt nem volt többlet-tudásom.

Vagyis:

– Az érettségimél valószínűleg kissé letévedtem a legjobb útról.

Akkor ezt nem láttam, talán nem is láthattam.

Nem sajnálom. A gépészetben is van egy csomó szép dolog. (Nehéz, de hasznos szép szakma, ha most nálunk nincs is kellőképpen értékelve.)

Viszont az elektronika, és a számítástechnika is szép, és az utóbbi években többet hoztak volna nekem...

Más, „menő” szakmához (orvos, ügyvéd, ...) nem volt meg családjunkban a háttér.

Az ekonómiához, stb. meg ma sincs kedvem...

FŐISKOLA

A kassai gépészet akkor nem volt attraktív. Annak ellenére azt hiszem hogy ott is többet adtak, mint amennyit egy átlagos hallgató elfogadott. És a kisebb távolsága mellett volt még egy ilyen előnye is: másodiktól kezdve csak ketten egy szobában.

Mai nézetem: Brünn, vagy Prága mégis csak értékesebb. Kérdés azonban, hogy annak idején az előnyök kiegyenlítették volna-e egymást?

A főiskola öt éve alatt is akadt néhány kisebb – nagyobb útkereszteződés. Némelyiket már akkor is láttam...

És némelyiken tudatosan nem tértem a karrierhez mutató útra...

Lajcsi.

Nyeremény. Még az iskolakezdés előtti kötelező brigád kezdetén egy szobára kerülünk. Egyből megismerkedtünk, nagyon jól megértettük egymást. (Remélem, ő is így értékeli...) Sajnos egy kirándulás miatt elhalasztott vizsgája nem sikerült. Lemaradt. Idegen, ismétlő, éjszakázó emberkéekkel kerültem egy szobára. Egy félévig nagyon rossz sorsom lett. Nemcsak, hogy nem volt húzó, megbeszélésekre, segítségre alkalmas társ, de ráadásul nem kialudva, fáradtan rohangáltam az előadásokra, gyakorlatokra.

Előadások.

Az előadások nem voltak kötelezőek. De jártam rájuk. A legtöbbször sok egyenes információt kaptunk, és amit hallottam, meg lejegyzeteltem, azt a vizsgára sokkal könnyebben tanultam.

Jegyzetek.

Sokan az előadásokra nem jártak. Sokan meg másképp fogalmaztak, esetleg csúnyán is írtak. Így aztán nem sokan akadtak, akiktől kölcsönözhettem volna füzetet.

Tőlem viszont többen kölcsönöztek. (Minden viszonzás nélkül. Akkor azt természetesnek vettem. Csak akkor mérgelődtem, ha füzetemet a következő alkalomra nem hozták el.) [Néhány kölcsönző meg az én rövidítéseimért morgott...]

Főiskolás ismerősök (hiánya).

Főleg utólag érzem, hogy jól jött volna egy ismerős, aki átadta volna tapasztalatát. Sajnos családjunkban csak egy főiskolát végzett ember volt – Apunak az unokatestvére. Ráadásul ő tőlem vagy két évtizeddel idősebb volt, tanítóit végzett, Magyarországon. (Gondolok itt olyan „apróságokra” is - hogy hol, milyen könyvet kellett volna igyekeznünk előre beszerezni, stb.)

Vizsgák.

A vizsgákra mindig teljesen felkészültem. Puskák nélkül. (Egyszer sem rúgtak ki.) Ha nem sikerültek egyesre, az nem a felkészülés hiánya miatt esett meg, hanem nem standard körülmények eredménye volt.

Itt is hiányzott a taktikai tanács... (Például:

– Az első hármasom az első évfolyam utolsó jegye volt. Mindenkinek felajánlották szóbeli vizsga nélkül, aki eredményesen teljesítette az írásbelit. Én is elfogadtam. Belefért a stipendiumi átlagomba.

– Egy másik hármas pont ellenkezőleg került hozzám. A harmadik évfolyam végén, a vizsgaidőszak elején. A docens új, még nem kipróbált pontozási rendszerrel kísérletezett. A végén nagyjából a negyedére engedte követelményeit, de nekünk, akik igyekeztünk, akkor már be voltak írva a rossz jegyek...)

Még egy dolgot állítok: jó, ha a gyakorlatot a vizsgáztató vezeti.

Politika.

A politika sok „útkereszteződést” hozott létre a főiskolai éveim alatt is:

– Mindjárt az elején, egy a folyosó falára kiragasztott papírról értesültünk róla, hogy „kaptunk” egy futballt, akik belépnek a „SZM”-be – játszhatnak vele. Néhányunkban ez undort keltett, primitív dolognak tűnt.

– Nekem viszont még további gondot is okozott:

Az egyik tanársegéd meghívott segédmunkákra. Ez némi pénzt is hozott számomra, de talán lényegesebb volt az, hogy nagy megtiszteltetésnek éreztem.

Felmerült viszont egy akadály: ajánlást kellett hoznom az „ifi – szervezettől”...

Ők azt ahhoz akarták kötni – hogy lépjek be a tagság közé.

Én meg bizonygattam, hogy értékelést rólam írhatnak, ha nem is vagyok tag.

(A végén „győztem”. De buta dolog volt, hisz az akadémuskodó, fontoskodó, politizáló személy „osztálytársunk” volt... Barátoknak kellett volna lennünk.)

– 1968-ban kezdtem. A politizálók először az oroszok ellen, majd az oroszok mellett verték a mellüket. És csak jóval később tudtuk meg, hogy néhányunkat, akik este mentünk aludni, és nem velük tüntetni – meg akartak verni. (Azt hiszem, akkor nagy szerencsénk volt. A fanatizált tömeg agyonvert volna bennünket.)

– A politika folytatódott a katonai tanszéken is. Hosszú kérdőívet kellett kitöltenünk, hogy például egyetértünk-e Csehszlovákia orosz megszállásával?

– Folytatódott az internátuson is. A már említett osztálytársunk vezénylete alatt megindult az esti kihallgatás...

Katonaság.

Harmadikban és negyedikben egy napot minden héten a katonai katedrán kellett töltenünk. A szemeszterek ott is vizsgákkal zárultak.

A végén meg egy hónap összpontosítás.

Komplex számok.

A négy matematikai szemeszter után formálisan választhattunk, hogy mivel folytatjuk. Nomogramok, statisztika, komplex számok matematikája. Az utolsó volt legmagasabban. A legnehezebb, de a legértékesebb is! Azt választottam.

Sajnos, lemondták, nem nyitották meg...

Design (dizájn).

Véletlenül megtudtam, hogy a politizáló elit egy kis csoportja az egyik öreg tanár vezetésével külön tanterv szerint formatervezést tanul. Mivel kiskoromtól fogva foglalkoztam ilyesmivel, érdeklődtem az egyik illetőnél. Elutasított, hogy oda már nem vesznek be senkit...

Tanítás.

Tanítottam is. Az is hozott egy kis pénzt.

E ténytet nem tartom lehetséges fordulópontnak, csak azért tüntetem fel, mert a mai diákoknál ez fontos. Sokan a főiskolával párhuzamosan dolgoznak, pénzt keresnek, sokan meg dicsekednek, hogy gyakorlatot szereznek.

Nálunk az nem nagyon ment. A sok órát, és munkát nem lehetett két – három napba tömöríteni...

Nos, elég! Vagy tíz pont...

Összegezve:

– Ha mehettem volna a komplex számokat tanulni, lehet hogy újra kísértett volna a matematika. (Gépészetten vagy tanítás, vagy bonyolult számítások.)

– **Ha célratörőbb lettem volna, harcolnom kellett volna, hogy bejussak a design csoportba.** (A hobbim lett volna a szakmám.) [És melleleg: ma a csoport három fiúja főiskolai tanár...]

– A karrier harmadik útjához a párttagság, az orosz megszállás helyeslése vezetett volna. Hogy azt kihagytam – nem sajnálom.

– A többi dolognak talán nem volt ilyen nagy súlya.

Nézetem: nem mindig az én hibám, hogy a potenciált, ami bennem volt, nem sikerült jobban kihasználni. Szerepet játszott/játszik ebben a rendszerünk tökéletlensége is.

Ebben nem csak magamra gondolok. Szerintem majdnem mindenki vesztett/veszít. Országunk nem nagyon jár az élen, mégsem használja ki az emberek tehetségét.

Még egy érzés: legközelebb volt hozzám több tanító a kisiskolán. A középiskolán már kevesebb. A főiskolán csak néhány.

VUMA

Az első munkahelyem. (Magam szereztem. Kassán a főiskolán, az egyik oszlopon lógott a kis cédula a címmel.)

Persze hamarabb igyekeztem otthon, vagy legalább a közelben munkát találni. Sajnos ismeretségünk, protekciónk nem volt, így munkahely sem került. Néhány üzem „sírt” hogy mérnökökre van szüksége, de mikor jelentkeztem – jött a magyarázat, hogy

Szerencsém volt. A VUMA telitalálat volt. Azaz hogy majdnem telitalálat. A számítóközpont helyett ugyanis a konstrukció vágányára billentettek. De így is kiváló volt.

Sajnos öt év múlva jött a nagy törés. Apu váratlan halála.

Összegezve:

Sokkal jobb, szebb életem lett volna, ha maradok.

És valószínűleg maradtam volna, ha oda kötött volna a lakás és/vagy a feleség.

De nem kötött, így aztán ott felmondtam... (Nehéz szívvel.)

(A sors iróniája: később hallottam, hogy Apu mondta, hogy miért nem vettem már ott szövetkezeti lakást... Kár, hogy azt nekem, korábban nem ajánlotta fel.

Én a pénzt, amit ők spóroltak számunkra, nem tartottam a magaménak.)

Romlott az életem, mert tekintettel voltam arra, hogy Anyuhoz, Apu halála után közelebb kerüljek. Romlott, de mit csináljon az ember?

KATONASÁG

Ezt az időszakot is leírtam egy kis könyvecskében. Ide csak a lehetséges töréspontot teszem:

Ott örömmel vették volna, ha aláírjuk, hogy ott maradunk szolgálni.

Kétszer – háromszor több pénzt kerestünk volna, könnyebb munkával...

Lehet, hogy én is túltettem volna magamat azon, hogy az ottani munka sokszor sablonos volt, de:

Az ottani vezetőség felénk irányuló viselkedése kizárta hogy ilyesmire gondoljunk!

MUNKANÉLKÜLI

Nem saját hibámból. A szocializmus alatt...

Itt is lehetett volna töréspont. De azt hiszem – csak a rosszabb felé.

– Kezddhettem volna dolgozni képesítésem alatt...

– A lehetőség – mint most, akkor még nem volt. (Nem lehetett spekulálni, segélyeket kihasználni.)

TANÍTÁS

(Mai) feleségem közbenjárására 1978 végén Rózsahegyre kerültem.

A „Solo” papírgyár konstrukciós részlegére. Már az ismerkedéskor kiderült, hogy középiskolát végzettet vártak, így áthelyeztek a „Supra” papírgyár új csoportjába, azokhoz, akik a papírt gyártó gépsor számítógépes irányítását tervezték.

Az áthelyezést nagyon szívesen fogadtam, nem csak azért, mert ott mérnökre nem volt szükség, hanem főleg az ottani környezet lehangoló kinézete miatt.

No a másik helyen is valahogy döcögött az előrehaladás, ráadásul a vegyszeres levegőt nem bírta a légcsövem.

Ilyen körülmények hatására, mikor felkínálták a lehetőséget, elmentem tanítani a gépészeti ipariba. Sajnos az ottani valóság sokkal rosszabb volt, mint az általános elképzelés. („Köszönhetően” az öreg kommunista vezetőségnek, az elfásult középrétegnek, és a vékonyka fiatalságnak. No meg az országban uralkodó politikának.)

Összegezve (az első részt):

Itt óriási visszaesés volt, amiből próbáltam kimászni, de nem sikerült...

(Ebből) az iskolából el kellett volna mennem! De:

– Rózsahegyen számomra jobb hely nem mutatkozott. (Ahol elméleti tudásom szerint alkothattam volna.)

– Rimaszombatban, és környékén sem kellettem/kellettünk...

– Már tekintettel voltam feleségemre (később gyerekeinkre) is...

[A déli vidék már akkor is (direkt?...) el volt felejtve. Nem volt fejlesztve.]

1989 után e rossz úton is feljebb kapaszkodhattam volna. Egészen reálishan pályázhattam volna az igazgatói posztra. (Később háromszor felkínálták a helyettesi funkciót is.)

Nem vállaltam egyiket sem.

– Nem volt meg hozzá a családban a szükséges háttér.

– Nem változott az iskola menete (az előzőekhez képest), hogy az elképzeléseim szerint lett volna.

Sokáig tanítottam. E rengeteg év alatt éppen (nagy munkával) fokozatosan nagyon szilárd, elismert pozícióba jutottam, azonban a körülmények állandóan, intenzíven romlottak!

Ebben a szakaszban újabb két óriási törés zuhant rám. Alóluk egyáltalán nem volt módom kikecmeregni...

1. A lányunk...

Érettségi előtt állott.

Felelőtlenség, fiúzás, éjszakázás, államilag (és részben feleségem által) támogatott diszkózás. Sok sok évig... Nehezen magyarázható...

Az eredmény: feleségem lelkibetegsége, az én cukorszintem emelkedése.

Akkor nagyon közel álltunk a halálhoz...

[Az olyan abnormális helyzet volt, hogy normális kiutat belőle a mai napig nem látok. Ez is egy helyzet, mikor intelligens emberek alulmaradnak, pont az intelligenciájuk következtében. Mikor meghülyültekkel szemben nem használnak hülye metódusokat.]

2. Dekora...

A rózsahegyi lobbi nagyzási vágya. Létrehozni a katolikus egyetemet, s annak érdekében eltiporni a technikai középiskolákat...

Sikerült nekik. Állami támogatással...

A mai romokat akárki kikeresheti az interneten...

Összegezve (a második részt):

Az ipari utolsó időszakában, látván a rossz helyzetet, egészen komolyan kutattam az interneten. Remény is lett volna. Csehországban több alkalom kínálkozott a gépészetben, sokkal nagyobb fizetéssel, mint Szlovákiában. A gyógyszerészeknek meg igazán exkluzív ajánlatok voltak. (30 – 50 ezres fizetéssel, lakással.)

Csakhogya... Feleségem akkor nagyon beteg volt. (Nagyrészt lányunk miatt.)

Nem volt reális, hogy Csehországba menjen. Sem az, hogy itthon egyedül hagyjam.

Maradtam. Maradtunk. A slamasztikában...

NYUGDÍJ

Az adott helyzetben megváltásként jött az, aminek különben nem örültünk volna. A nyugdíj. Vagyis megszabadulni legalább az egyik világtól. A munka világtól. De milyen áron...

Menekültünk a számunkra rossz világból, de akkor, mikor ottmaradásunk számunkra

normális körülmények közt kedvező lett volna.

– Feleségem akkor kezdett nagyobb fizetést kapni.

– Nekem meg jól jött volna a több ledolgozott év, esetleg a kereset a nyugdíj mellett. Csakhogy, már nem győztük sem lélekkel, sem egészséggel...

[Kár... Óriási tudás, óriási tapasztalat megszűdött el.]

Ebben a szakaszban már nincs értelme „útkereszteződésről”, „töréspontról” beszélni.

(Elenyésző a valószínűsége egy óriási nyereségnek, és túl nagy a valószínűsége sok nehéz betegségnek.)

Nagyon meredek szakaszhoz értünk. A sok munka és esemény mellett észre sem vettem, és már itt vagyunk.

Nem tudom, kapaszkodunk-e még?, vagy már csúszunk?

A SZAKMA

Majdnem a végéig – úgy éreztem: tanító gépész vagyok. Gépész. Technikus. Nem tanító.

Most, mikor már egyik sem, akkor úgy érzem: a kettő között...

Miért említem ezt?

Mert volt egy ilyen töréspont is:

Feri barátom, volt osztálytársam, tanítóskodásom, és nyugdíjas korom alatt is ajánlotta, hogy dolgozzak velük. Konstruktorként, interneten keresztül.

Ez egy útelágazás lett volna, de nem fogadtam el.

– Laikus ezt nem érti, de tanítóskodásom alatt a sok különböző tantárggyal én úgy le voltam foglalva, hogy éjjeleznem kellett volna, és az eredmény mégis sekély lett volna. Ráadásul jól eltartott volna, belejönni az új dolgokba.

A másik megoldást pedig: otthagyni a tanítást, és csak maszekolni, nagyon bizonytalanul láttam...

– Nyugdíjaskoromban: feleségemre maradna az összes itthoni kötelesség, de ő végképp nem házas beállítottságú... És miért is terhelném?...

Meg: végre már élhetünk normálisabban... Hisz míg dolgoztunk: ő sokszor szolgálatban volt, én meg a gyűléseken, brigádokon, meg a felkészüléseken dolgoztam.

Nyugdíjunktól (nagy igényeket mellőzve) megélünk, minek erőltetnénk már a pénzszerzést? (Úgy sem sikerülne annyit összekaparni, ami számottevő változásra elég lenne.)

HOGYAN LÁTOM?

Sorba menve az előbbi szakaszokon, a jelentősebb töréspontok:

– Megszülettem.

Plusz: családom magas intelligenciája.

Mínusz: az ország kedvezőtlen politikája
(ebbe foglalva családunk felének kitelepítése is).

– Nem jutott el hozzám az angol nyelv értéke.

– Esetleg a matematika útjára léphettem volna...

Nagyobb karrierhez vezetett volna, ha:

– Keményebben célratörőbb lettem volna már a főiskolán.

– Nem lettem volna mindig tekintettel másokra.

– Nem „bírtam volna ki” a középiskola (ahol tanítottam) rossz viszonyait.

És ha:

– Én is a köpönyegforgató senkik útjára léptem volna.

(Van itt még egy ilyen bizonytalanság is:

– Ki tudja, hogyan alakultak volna a dolgok, ha hamarabb (feleségem megismerése előtt) megnősültem volna?)

Megjegyzésem, nézetem:

– Az ember életében nagyon sok múlik az apró véletleneken is.

– Számolni kell mások hatásával (esetleg hatásuk hiányával) is.

– Én elég erősen igyekeztem, azonban sok szerencsétlenség gáncsán kellett átbukdásznom... A legnagyobbak:

– „hazám” politikája,

– Apu hirtelen halála,

– lányunk katasztrofális „pubertása”.

AZ EREDMÉNY (A jelen...)

Nyugdíjas vagyok. A nyugdíjas feleségemmel élek.

Állásunk, mellékkeresetünk nincs.

Házunk és autónk sem. Nem hódolunk a szeszes italoknak, dohányzásnak, üdüléseknek, fényűzésnek. Ebből kifolyólag, összegezve:

Nem éhezünk; az adókat, biztosításokat, ... idejében fizetjük; sőt még a számítógépet, és az ajándékvásárlást is megengedhetjük magunknak.

Spórolni viszont már nem tudunk.

Úgy gondolom: normális államban, munkálkodásunk után, jobb életkörülményeink lennének...

Az évekkel egy csomó apróbb – nagyobb egészségi gond is jelentkezik, így kondíciónk már nem a régi. Jól esik tehát, hogy az utolsó munkabeli évek fél hat-ja után most elég hét és nyolc között kelni.

Rendszeresebben, és nyugodtabban étkezhethetünk.

Viszont több időt elvesz az orvosságok beszedése, és főleg az orvosságokért járás. No meg a nagy bürokrácia mindenféle dolog intézésekor.

Több időt szentelhetek számítógépes hobbi (?) munkálkodásaimnak is. Ez azonban nem egyöntetű. És relatív.

A sok általános teendőt, gondoskodást ugyanis így is el kell végezni.

(Feleségem ez alól nem mentesít, nem házias beállítottságú, és sajnos nem tudta magát túltenni az őt is ért csapások következményein.)

Azonfelül: minél több dologgal foglalkozik az ember, annál több akadállyal találkozik, annál több feladatot kell megoldania. És mivel olyasmikkel foglalkozom, amit kevesen művelnek; ráadásul az okosabb ismerősöktől is távolabb vagyok; legtöbbször nekem kell a „havat taposnom”. (Konkrétan az utóbbi hetekben rengeteg munka volt az új notebookunkat elképzeléseim szerintire „faragni”. Újra sokat tanultam. [És újra családunk régi „mottója” szerint: „csináld magad”.] Nagyon bosszantó volt, hogy úgy néz ki: a nagy technikai vállalatok alkalmazottainak „80 %-a” nem programozó, hanem akadályok létrehozásán munkálkodó, reklám-, marketing-, meg mit tudom én milyen „szakember”. [Undorító volt, ahogy egy csomó fölösleges, értéktelen dolog szinte lerázhatatlan módon be – be ugrált a gép üzembe helyezése közben.])

Sok időmet elvesznek (a számítógép mellől) lányom sűrű látogatásai is. Harmadmagával.

E dolog éppen nem rossz, no mindenképpen csodálkozom: mikor még velünk lakott, akkor állandóan igyekezett itthonról el, most meg pontosan fordítva.

Néha hiányérzéseimet is előhozzák:

Például:

– Sajnos nem tudtuk megtanítani arra sem, hogy 12-kor ebéd van, délután 4-kor uzsonna, stb.

– Arra sem, hogy a kisgyerek ne nézze éjjelig, meg hajnalban a TV-t, és ne menjen reggeli nélkül az iskolába.

– Meg hogy a kicsit nem kell magára hagyni, és nem kell neki mindent megengedni. (Hogy esetleg több helyiségben is sok mindent elrontson, bepiszkítson, ...)

[Manapság rengeteg a butább, hiperaktív gyerek. Úgy néz ki – szüleik hatására. Szüleik már „szocialista” lények.

– A mai embereknek nincs érzékük a tulajdonjoghoz. Mikor valami használatáról van szó, akkor minden az övék, mikor gondozásáról, akkor semmi... Azonfelül:

– A mai fiatalok túlságosan a „nagy”szülőkre támaszkodnak...]

Speciálisan nekem van még egy gond:

Én nem tértem át szlováknak, és mindnyájan szlovák környezetben élünk. Fiamnak ez nem okozott nehézséget, lányom viszont a magyar nyelv elől is elzárkózott. Így az unokák már inkább csak „nyávognak”, míg a nagyapjuk „ugat”... Vége a családnak...

Elégedettség ? ...

Még tanítottam, mikor egyszer hazafelé szedelődzködve, az iskola udvarán megláttam az egyik műhelytanító kollégámat egy új Seat mellett.

Új autót vettél? - szólítottam meg.

Dehogy, hol lett volna nekem erre pénzem? - válaszolt.

„A fiam, meg a lányom adták össze. A lányom volt Amerikában.” (Mint főiskolai hallgató.)

Én akkor nagyon irigykedtem a kollégára. Nem azért, hogy kapott egy autót, hanem hogy:

– A gyerekei igyekeztek! (Elérni egy bizonyos dolgot.)

– És hogy gondoltak apjukra.

(Szüleiknek sikerült őket így nevelni. Holott „csak” középiskolát végeztek.)

Mi nem lehetünk elégedetlenek a mi helyzetünkkel, de ekkora plusszal nem dicsekedhetünk. És ez egy kis hiányérzetet ad...

Nem az autó hiányzik. Végképp nem. Hanem az, hogy gyerekeink hamar leálltak.

Én is, feleségem is – elvégeztük a főiskolát. (Szüleinkhez képest egyet feljebb léptünk.)

Lányunk – nem ment főiskolára... Egyszerűen hiányzott belőle az akarat...

(Nem képezte magát eléggé, nincs biztonsági tartaléka esetleges nehezebb időkre!)

(És nem ment külföldi brigádra sem, holott testvére egyengette az útját...)

Fiunk – elvégezte a főiskolát, viszont a doktorátust a cél előtt eldobta!

(Angliában volt brigádozni, viszont az amerikai, és németországi lehetőséget már ő sem használta ki.)

Összegezve: egyik sem lépetett tőlünk egy szinttel magasabbra.

(Pedig megvolt hozzá a lehetőség.)

Nem elégedetlenkedhetünk, viszont nem is ujjonghatunk...

Így van az életük másik oldalával is.

Lányunk – nincs férjnél, de már a harmadik gyereket várja. „Természetesen” nem egy és ugyanazon férfivel... (Egyrészt bizonytalannak érezzük a jövőjét; másrészt az ember nem is tudja: hogyan titulálja az illető férfiúkat...)

Fiunk – úgy néz ki, sokkal normálisabban van, viszont a menyünk ott is a miénktől jelentősen eltérő családi háttérrel jött (amit néha kissé fogszívással „kell” „túrni”).

Ehhez a témához tartozik – hogy ha nem konkretizálom aprólékosan a jellemzőket, akkor szubjektívan eddigi életemnek két hatalmas töréspontja volt:

1: Mikor tanítani vetett a sors (úgy 29-éves koromban).

Akkor rajzolt ki felém egy csomó, addig nem ismert rosszakaratú felnőtt és gyerek. És én nem voltam rájuk felkészülve...

Paradoxon, hisz az ember úgy gondolná: a tanítók művelt, intelligens, korrekt emberek... No, úgy látszik: nem mindenütt, és nem mindegyik...

2: Mikor lányunk az érettségije előtt megvadult (úgy 50. évem körül).

Ilyen körülmények között életemnek már nem volt értelme. Valahol bent lelkileg meghaltam, áttértem csak vegetálásra...

[Ezek után máig úgy érzem – nincs jogom újra kezdeni (a régi – régi életmódom szerint...)]

Mai életem következő kitöltője:

Bosszankodás a politikai helyzet milyensége, és az emberek butasága miatt.

A butasággal sok minden kapcsolatos. Azt hiszem ez is:

A tömeg valami állatias módon még mindig a hatalmas, durva, ordító „hímeket” „értékeli”. Nos én ilyen adottságot nem fejlesztettem ki magamban. Azt hiszem, ez is az egyik oka, hogy az adott iskolában, esetleg másutt nem futottam be nagyobb karriert.

Örülök, hogy még nem szorulunk másra.

Örülök, hogy a régi barátok imitt – amott még „jelentkeznek”.

És nem a legjobban érzem magamat, azért, hogy (nem csak anyagi okokból) a régi barátoknak nem tudok segíteni, és nem tudom őket egy elképzelésem szerinti házba (esetleg lakásba) meghívni.

Néha az is bánt, hogy a feleségemnek sem tudom mindazt bebiztosítani, amit máshol esetleg lát.

Mindamellett, hogy azt hiszem:

Jóval többet adtunk a társadalomnak, mint amennyit vettünk tőle!

Azonban, nehogy valaki félreértsen!

Anyagiak dolgában nincs bennem elégedetlenség.

(Nem látom értelmét: kastéllyal rendelkezni, tengeri szigeteken napozgatni, ...)

Az egyik oldalról nézve: rengeteget dolgoztam.
A másik oldalról nézve: semmi világraszóló dolgot nem hoztam létre.
Hogyan osztályoznám magamat?
Azt hiszem: jó kettessel. Jó kettes élet van mögöttem.

TOVÁBBI TERVEK

További tervek?
Nem lehet terveknek nevezni...
Jó lenne legalább a mai módon folytatni...

Eszemben jár az ABBA.
I have a dream...

Volt álmom. (Nem tudom: „egy”?)

Néha most is szoktam álmodni. De nem tudom: van-e most álmom?

Nem tudom: lesz-e még álmom?
Munkám viszont van.
Olyan hobbi (?) munkám is:

Ha sikerül – kissé még bővítem a honlapomat. Azután már valószínűleg befejezem.

Gondolom – felteszek még néhány „filmet” a YouTube-ra.

Vár a „kertünk” is, habár nem látom értelmét...

És várnak az itthoni megszokott munkák...

Fiamtól egy könyvet kaptam Karácsonyra: Toulky vesmírem.
Nem olvastam.
Életem inkább szomorkás. Ahhoz meg kedv kellene...

Számadás...

Az előbbi húsz oldalon a töréspontokat vettem számba. Az útkeresztződéseket, ahol lehet, hogy nem mindig a legjobb irányba tértem le...

A „legjobb” kifejezés a nagyobb karrierhez vezető utat jelentette. Vagyis a jobb beosztást, a nagyobb jövedelmet, stb.

Az ilyen „legjobb” azonban viszonylagos.

Az egyik ilyen „legjobb” például összefüggött volna a kommunista párttagsággal, ahová agitáltak a katonaság befejezésekor. Akkor ez alól kibeszéltem magamat. Tudatosan nem mentem a „legjobb” útra, és ezt a mai napig nem sajnálom. Nem kell az ideológiát elemezni sem, egyszerűen arról van szó, hogy már akkor láttam egy csomó funkciós nem őszinte hozzáállását, és már akkor az volt a véleményem, hogy nem lennék köztük elégedett.

Ilyen szempontok szerint (például a jövedelmeim nagyságával mérve) „kintről” nézve igazak a fentebbi összegező megállapítások.

Az is hogy semmi világraszóló dolgot nem hoztam létre...

Vagyis hogy csak átlagosan dolgoztam, átlagosan igyekeztem, ...

„Bentről” nézve viszont egy kissé más a kép:

Igaz, egy szinttel lejjebb, de nagy, átlagon jóval felüli munkát végeztem.

Nem kell szégyenkezni, és azt hiszem: ebből a szempontból Apu is, nagyapáim is elégedetten mosolyognak bajszuk alatt (ott valahol az egekben).

Néhány példa:

– Elektromérnök hiányában a gépészet mellett elektrotechnikát is tanítottam az iparban. (Kihasználtam nagy tapasztalataimat a VUMA-ból, és a reptérről...)

– Az iskolai tervek arról még nem is álmodtak, mikor én már tanítottam a tranzisztorokat, integrált áramköröket, a számítástechnikai alapokat, stb.

– Néhány kollégámmal együtt bevezettük a számítástechnika tanítását. Programokat, tanszövegeket gyártottunk. Önszorgalomból megtanultuk egy csomó program kezelését. Évekkel az országos átlag előtt voltunk.

– Kidolgoztam egy csomó új tantárgy oktatását. (Diagnosztika, ...)

– A gépészetben is már évekkel az ébredés előtt tanítottam az ergonómiát, a technikai esztétikát.

(Megtanultam, és) tanítottam a csomagolóstechnikát, a konstrukcióját.

– Stb.

A nagy dolgokhoz képest apróságok. Az átlaghoz képest viszont óriások. Kár, hogy a tanfelügyelők, és főnökeik az ilyesmit nem látták. A mi társadalmunk az ilyesmit nem értékeli. Így aztán az ilyen munka nagy karrierhez nem vezet.

Néhány tucat diáknak azonban bizonyíthatóan egy lépcsőfok volt a feljebb jutáshoz.

HABOZÁS

Főntebb az aránylag rövidebb ideig tartó töréspontokat írtam le. Vannak életemnek azonban „örökké” tartó „töréspontjai” is. Sokáig nem tudtam határozni, ide hozzam-e őket? De úgy érzem, - ide tartoznak...

1, Sok ajándékot vettem. Például az elektronika területéről:

- rádió: 2 ajándéknak,
- rádiómagnetofon: 2 ajándéknak + 2 magunknak,
- magnetofon: 1 ajándéknak + 1 magunknak,
- televízió: 1 nekem + 3 magunknak + 3 ajándéknak,
- kamera: 2 nekünk +1 ajándéknak,
- fényképezőgép: 8! ajándéknak + 2 nekem (4 objektívvel) + 1 magunknak,
- mobiltelefon: 3 ajándéknak + 3 nekem,
- DVD lejátszó: 1 nekünk.
- stb.

Ajándékozni természetesnek vettem/veszem, viszont tudatosítom, hogy ennyit nem mindenki szokott ajándékozni...

2, Igyekeztem mindig becsületesen „játszani”:

- nem csaltam, az iskolában nem „puskáztam”,
- feleségemet sem csaltam meg. (Lehet, hogy ez nem csak az én „érdemem”. Lehet, hogy egyszerűen nem került az utamba az ellenállhatatlan személy...)
- számítógépes programokra is hatalmas összegeket adtam...

3, Állandóan nagy tartalékokkal működtem/működöm:

- mint diák – igyekeztem nem csak a minimumot megtanulni,
- mint tanítónak csak nagyon ritkán állott rendelkezésemre a tanítandó anyag. Azt csaknem mindig magamnak kellett összeszednem, feldolgoznom, ... De az előadandó anyag többszörösét, környékét, összefüggéseit is mindig áttanulmányoztam. És nem csak a gépészetben, hanem az elektrotechnikában, számítástechnikában, csomagolástechnikában, grafikában, ... is.
- mint nyugdíjas is, igyekszem, hogy elég erős legális számítástechnikai eszközökkel legyek felszerelve. És mindmáig előfizetője vagyok a Chip-nek is.

Úgy látom, mai világunkban az ilyesmi nem számít okos dolognak, nekem azonban biztonságot, erőt nyújt.